บทที่ 3

อุปกรณ์และวิธีการทดลอง

3.1 การทดลองที่ 1 ศึกษาผลของการเสริมน้ำมันปาล์ม กรดมาลิก และโมเนนซิน ในอาหารโคต่อกระบวนการหมักในกระเพาะรูเมน

เสริมน้ำมันปาล์ม 4% ของอาหารข้นที่ได้รับ/วัน (โอสถ และยวงยศ, 2549) กรดมาลิก 20 กรัม/วัน (Khampa and Wanapat, 2006) และโมเนนซิน 29 มก./กก (วัตถุแห้ง) (Varel and Hashimoto, 1982) เนื่องจากพบว่าเป็นระดับที่ทำให้กรดไขมันที่ระเหยได้ โดยเฉพาะกรดโพรพิโอนิกในกระเพาะรูเมนมีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ($P<0.05$) โดยการทดลองแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มการทดลอง ดังนี้คือ

กลุ่มการทดลองที่ 1 กลุ่มควบคุมคือกลุ่มที่ไม่มีการเสริมสารทดลอง

กลุ่มการทดลองที่ 2 อาหารที่มีการเสริมน้ำมันปาล์ม 4% ของอาหารข้นที่ได้รับ/วัน

กลุ่มการทดลองที่ 3 อาหารที่มีการเสริมกรดมาลิก 20 กรัม/วัน

กลุ่มการทดลองที่ 4 อาหารที่มีการเสริมโมเนนซิน 29 มก./กก. (วัตถุแห้ง)

ให้อาหารในปริมาณ 3 เปอร์เซ็นต์ของน้ำหนักตัว (วัตถุแห้ง) โดยแบ่งเป็นอาหารข้น 1 เปอร์เซ็นต์ และอาหารหยาบ 2 เปอร์เซ็นต์ และอาหารหยาบที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ คือ ฟางข้าว ให้อาหารวันละ 2 ครั้งๆ เวลา 06.00 น. และ 18.00 น.

ตารางที่ 3.1 แสดงส่วนประกอบของอาหารทดลอง

วัถุดิบอาหาร	ปริมาณวัตถุดิบที่ใช้ (กก.)
ข้าวโพดบด	14
มันเส้น	30
กากถั่วเหลือง	9
กากเบียร์	25
รำ	18
ไดแคลเซียม	2.6
เกลือ	0.9
พรีมิกซ์	0.5
รวม	100

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

3.1.1 สัตว์ทดลอง

สัตว์ทดลองที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ โคนมลูกผสมพันธุ์โฮสไตน์ฟรีเซียน x พันธุ์พื้นเมือง อายุประมาณ 2-3 ปี น้ำหนักเฉลี่ย 329.5 กิโลกรัม จำนวน 4 ตัว ได้รับการผ่าตัดใส่ท่อเก็บตัวอย่างอาหารที่กระเพาะรูเมน (rumen fistula) ตามวิธีการของทัศนีย์และเทอดชัย (2530)

3.1.2 วิธีการทดลอง

วางแผนการทดลองแบบ Crossover Designs (Kuehl, 1994) จำนวน 4 ช่วงการทดลอง แต่ละช่วงใช้ระยะเวลาในการทดลองทั้งหมด 11 วัน
แบ่งการทดลองออกเป็นช่วงต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ระยะปรับตัว (preliminary period) เป็นช่วงเวลาที่ปล่อยให้โคและจุลินทรีย์ปรับตัวเข้ากับอาหารทดลอง และขับถ่ายอาหารเดิมออกจากทางเดินอาหารออกให้หมด โดยในระยะนี้ใช้เวลา 7 วัน

2. ระยะเก็บข้อมูล (collection period) ใช้เวลา 4 วัน ซึ่งทำเก็บของเหลวจากกระเพาะรูเมน (rumen fliud) เก็บทุกวันที่เวลา 09.00 น. เพื่อทำการวัดหากรดไขมันที่ระเหยได้ โดยใช้เครื่อง Gas Chromatography (Ishler *et al*., 1996) และเก็บตัวอย่างของเหลวจากกระเพาะรูเมน (rumen fluid) เพื่อทำการวัดแอมโมเนียไนโตรเจนที่เกิดขึ้นในกระเพาะรูเมนโดยวิธี Conway Method (Voigt and Steger, 1976) ทำการวัดก่อนที่โคจะกินอาหาร 1 ชั่วโมง และหลังจากโคกินอาหารแล้วในชั่วโมงที่ 1, 2, 3 และ 4 ชั่วโมง และทำการวัดความเป็นกรด-ด่างในกระเพาะรูเมน (ruminal pH) โดยการสอดแท่ง electrode ลงไปวัดความเป็นกรด-ด่างที่บริเวณด้านล่างของกระเพาะรูเมน ซึ่งทำการวัดทำการวัดก่อนที่โคจะกินอาหาร 1 ชั่วโมง และหลังจากโคกินอาหารแล้วในชั่วโมงที่ 1, 2, 3, 4 และ 5 ชั่วโมง

3.1.3 การวิเคราะห์ทางสถิติ

วิเคราะห์ผลการทดลองโดยวิธีการวิเคราะห์วาเรียนซ์ (Analysis of variance) ใช้แผนการทดลองแบบ Crossover Designs (Kuehl, 1994) จำนวน 4 ช่วงการทดลอง และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยวิธี Duncan's New Multiple Range test (Steel and Torrie, 1980)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

3.2 การทดลองที่ 2 การศึกษาการย่อยได้ในกระเพาะรูเมนโดยวิธี Nylon bag technique

ศึกษาการย่อยสลายของวัตถุแห้งของฟางข้าวที่ใช้ในการทดลองโดยวิธี Nylon bag technique ตามวิธีการของ Ørskov and McDonald (1979)

3.2.1 สัตว์ทดลอง

สัตว์ทดลองที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ โคนมลูกผสมพันธุ์โฮสไตน์ฟรีเซียน x พันธุ์พื้นเมือง อายุประมาณ 2-3 ปี น้ำหนักเฉลี่ย 329.5 กิโลกรัม จำนวน 4 ตัว ได้รับการผ่าตัดใส่ท่อเก็บตัวอย่างอาหารที่กระเพาะรูเมน (rumen fistula) ตามวิธีการของทัศนีย์ และเทอดชัย (2530) ที่ได้รับอาหารทดลองทั้ง 4 กลุ่มการทดลอง

3.2.2 วิธีการทดลอง

นำตัวอย่างอาหารหยาบ คือ ฟางข้าวมาบดผ่านตะแกรงขนาด 2 มิลลิเมตร ใช้ถุงไนลอนขนาด 7 x 15 เซนติเมตร ที่มีขนาดถุงของรู 40 ไมโครเมตร ชั่งตัวอย่างอาหาร 3 กรัม ใส่ลงในถุงไนลอนที่ทราบน้ำหนักคงที่ และนำไปหมักย่อยในส่วนล่างของกระเพาะรูเมน โดยใช้เวลาในการหมักย่อย 8 เวลาคือ 2 4 8 16 24 48 72 และ 96 ชั่วโมง แต่ละระยะจะทำซ้ำ 3 ถุง เมื่อครบกำหนดเวลาเอาถุงออกจากกระเพาะรูเมน จากนั้นนำถุงทั้งหมดมาซักทำความสะอาดด้วยเครื่องซักผ้านาน 15 นาที นำไปอบที่อุณหภูมิ 60 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 48 ชั่วโมง แล้วนำถุงและตัวอย่างไปชั่งน้ำหนักที่เหลือ

การคำนวณเปอร์เซ็นต์วัตถุแห้งที่หายไป (% Dry matter disappearance)

$$\% \text{ DM disappearance} = \frac{W_1 + W_2 + W_3}{W_2} \times 100$$

เมื่อ W_1 = น้ำหนักถุง

W_2 = น้ำหนักตัวอย่างอาหารเริ่มต้น

W_3 = น้ำหนักถุง + ตัวอย่างอาหารหลังอบ

นำค่า % DM disappearance ที่ชั่วโมงต่างๆ ไปคำนวณหาการย่อยสลาย และค่าพารามิเตอร์ต่างๆ ของการย่อยสลายของโภชนะ โดยโปรแกรมสำเร็จรูป NEWAY (Chen, 1997) โดยใช้สมการ

$$P = a + b\,(1-e^{-ct})$$

เมื่อ P = โภชนะที่หายไปที่เวลา t (degradation at time t)

a = ส่วนที่ละลายได้ (immediately soluble material)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

b = ส่วนที่ไม่ละลายแต่สามารถหมักย่อยได้ (insoluble fermentable material)

c = อัตราการย่อยสลาย (degradation rate)

3.2.3 การวิเคราะห์ทางสถิติ

วิเคราะห์ผลการทดลองโดยวิธีการวิเคราะห์วาเรียนซ์ (Analysis of variance) ใช้แผนการทดลองแบบสุ่มตลอด (Completely Randomized Design, CRD) และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยวิธี Duncan's New Multiple Range test (Steel and Torrie, 1980)

3.3 การทดลองที่ 3 การประเมินค่าการย่อยได้และพลังงานโดยวิธีการวัดปริมาณแก๊สที่เกิดขึ้น (Gas production technique)

3.3.1 สัตว์ทดลอง

สัตว์ทดลองที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ โคนมลูกผสมพันธุ์โฮสไตน์ฟรีเซียน x พันธุ์พื้นเมือง อายุประมาณ 2-3 ปี น้ำหนักเฉลี่ย 329.5 กิโลกรัม จำนวน 4 ตัว ได้รับการผ่าตัดใส่ท่อเก็บตัวอย่างอาหารที่กระเพาะรูเมน (rumen fistula) ตามวิธีการของทัศนีย์และเทอดชัย (2530) ที่ได้รับอาหารทดลองทั้ง 4 กลุ่มการทดลองเป็นตัวให้น้ำจากกระเพาะหมัก

3.3.2 วิธีการทดลอง

นำตัวอย่างอาหารหยาบ คือ ฟางข้าว หาปริมาณแก๊สที่เกิดขึ้น ชั่งตัวอย่างที่บดผ่านตะแกรงขนาด 1 มม. ประมาณ 500 มก. ลงในหลอดแก้วขนาดใหญ่ลักษณะคล้ายเข็มฉีดยา (syringe) ที่มีขีดบอกปริมาตรอยู่ข้างหลอด ปลายหลอดมีสายยางสั้นพร้อมคลิปเปิดปิด ใช้วาสลีนทาให้ทั่ว แล้วสอดเข้าในหลอดแก้ว อุ่นหลอดทดลองที่ได้ใส่ตัวอย่างไว้แล้วในตู้อบที่อุณภูมิ 39 องศาเซลเซียส จนกว่าจะนำมาใช้

เตรียมหลอด syringe หลอดที่ 1-3 สำหรับทำ blank

หลอด syringe หลอดที่ 4-6 สำหรับตัวอย่างอาหารหยาบมาตรฐาน

หลอด syringe หลอดที่ 7-9 สำหรับตัวอย่างอาหารข้นมาตรฐาน

หลอดที่เหลือเป็นตัวอย่างที่ต้องการศึกษาโดยทำตัวอย่างละ 6 ซ้ำ

การเตรียม rumen buffer medium ให้เติมสารละลายต่อไปนี้ตามลำดับ

	ปริมาตร (มล.) ต่อ 1 หลอด
1. น้ำ	10
2. Buffer solution	5

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

3. Macromineral solution	5
4. Resazurine solution	0.025
5. Micromineral solution	0.0025
6. Reduction solution	1
7. Rumen fluid	10

การเตรียมสารละลายให้เตรียมเผื่อปริมาณที่ต้องการไว้อีก 10 หลอด เพื่อให้สะดวกในการปิเปต ผสมสารละลาย 1-5 ก่อนที่จะเก็บน้ำจากรูเมน แช่สารละลายในอ่างน้ำอุ่น 39 องศาเซลเซียส ทำให้มีสภาพไร้ออกซิเจนโดยผ่านแก๊สคาร์บอนไดออกไซด์ลงไปตลอดเวลา คนด้วย magnetic stirrer

ก่อนเติม rumen liquor ให้ตรวจดูอุณหภูมิอีกครั้งว่าปึน 39 องศาเซลเซียส แน่หรือไม่ จากนั้นเติม reduction solution ลงไป สีของสารละลายจะค่อยๆ เปลี่ยนจากสีฟ้าเป็นชมพู และไม่มีสีตามลำดับ แสดงว่าเกิด reduction อย่างสมบรูณ์ แล้วจึงค่อยเติม rumen liquor มิฉะนั้นค่าที่ได้จะไม่ถูกต้อง เพราะแก๊สคาร์บอนไดออกไซด์ที่เกิดขึ้นในหลอดจะถูกนำไปใช้ในการ reduction

การเก็บน้ำจากรูเมนและการ incubate กับตัวอย่าง เก็บน้ำจากรูเมนก่อนให้สัตว์กินอาหารมื้อเช้า ขวดที่ใช้เก็บควรมีขนาด 1 ลิตร ทำขวดให้เป็นสภาพไร้ออกซิเจนโดยใช้แก๊สคาร์บอนไดออกไซด์เป่าลงไป และลวกขวดด้วยน้ำอุ่น ใช้วิธีบีบผ่านผ้ากรองตาห่างลงไปในขวดก็ได้ เก็บให้เต็มขวดเพื่อไม่ให้มีออกซิเจน ปิดฝาอย่าให้ออกซิเจนเข้าได้ ใช้กระติกเพื่อรักษาอุณหภูมิ เมื่อนำมาถึงห้องปฏิบัติการให้แช่ในอ่างน้ำอุ่นที่อุณหภูมิ 39 องศาเซลเซียส ผ่านแก๊สคาร์บอนไดออกไซด์เพื่อไล่ออกซิเจนออก

ตวงน้ำจากรูเมนตามปริมาณที่ต้องการผสมกับสารละลายหมายเลข 1-6 ในขวดที่วางในอ่างน้ำอุ่นอุณหภูมิ 39 องศาเซลเซียส คนให้เข้ากันตลอดเวลาด้วย magnetic stirrer ขณะเดียวกันผ่านแก๊สคาร์บอนไดออกไซด์ลงในสารละลายโดยจุ่มสายยางลงในขวด ใช้ปิเปตปั้มสารละลาย rumen liquor buffer mixture ผ่านท่อสายยางเข้าในหลอดตัวอย่าง จับหลอดตัวอย่างชูด้านปลายขึ้นให้อยู่ในแนวดิ่งระดับสายตา ไล่ฟองแก๊สที่มีในหลอดออกให้หมด ปิดท่อยางปลายหลอดหนีบด้วยคลิบหนีบ อ่านปริมาตรของส่วนผสมทั้งหมดในหลอดตัวอย่างด้วยทศนิยม 1 ตำแหน่ง บันทึกไว้ (V_0)

โดยอ่านค่าที่แก๊สที่ 2 4 8 16 24 48 72 และ 96 ชั่วโมง บันทึกปริมาณแก๊สที่เกิดขึ้นและนำไปคำนวณอัตราแก๊สที่เกิดขึ้น วิธีวัดปริมาณแก๊ส (gas production test) ตามวิธีการของ Menke and Steingass (1988) ทำการคำนวณค่าแก๊สสุทธิที่ 24 ชั่วโมงจากสมการ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

$$GP\ (ml/200\ mg\ DM,\ 24\ h) = \frac{(V_{24} - V_0 - GP_0) \times 200 \times (Fh + Fc)/2}{W}$$

เมื่อ GP คือ ปริมาตรแก๊สสุทธิ (มิลลิลิตร) ที่เกิดจากการ incubate ตัวอย่างอาหาร 200 มิลลิกรัม (วัตถุแห้ง) เป็นเวลา t ชั่วโมง

V_0 คือ ปริมาตรส่วนผสมทั้งหมดที่อ่านได้ข้างหลอดก่อน incubate

V_{24} คือ ค่าที่อ่านได้ข้างหลอดเมื่อ incubate ได้ 24 ชั่วโมง

GP_0 คือ ค่าเฉลี่ยของแก๊สที่เกิดในหลอด blank อ่านได้ที่ 24 ชั่วโมง

Fh คือ 44.16/ ($GPh - GP_0$) ; roughage correction factor

Fc คือ 62.6/($GPc - GP_0$) ; concentrate correction factor

W คือ น้ำหนักตัวอย่างเป็นมิลลิกรัมวัตถุแห้ง

GPh คือ ปริมาตรที่เกิดจากการ incubate ตัวอย่างอาหารหยาบมาตรฐาน (มิลลิลิตร)

GPc คือ ปริมาตรที่เกิดจากการ incubate ตัวอย่างอาหารข้นมาตรฐาน (มิลลิลิตร)

นำค่าที่ได้มาแทนในสมการเพื่อคำนวณหาการย่อยได้ของอินทรียวัตถุ (organic matter digestibility, OMD) พลังงานเมทาบอไลซ์ (metabolizable energy, ME) และพลังงานสุทธิเพื่อการให้นม (net energy for lactation, NE_L) ดังนี้

$$OMD = 15.38 + 0.8453\ GP + 0.0595\ CP + 0.0675\ ash$$

$$ME = 2.20 + 0.136\ GP + 0.0057\ CP + 0.00029\ EE^2$$

$$NE_L = -0.54 + 0.0959\ GP + 0.0038\ CP + 0.0001733\ EE^2$$

3.3.3 การวิเคราะห์ทางสถิติ

วิเคราะห์ผลการทดลองโดยวิธีการวิเคราะห์วาเรียนซ์ (Analysis of variance) ใช้แผนการทดลองแบบสุ่มตลอด (Completely Randomized Design, CRD) และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยวิธี Duncan's New Multiple Range test (Steel and Torrie, 1980)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

3.4 การทดลองที่ 4 การศึกษาการย่อยได้โดยวิธี Cellulase technique

ศึกษาการย่อยได้ของวัตถุแห้งและอินทรียวัตถุของอาหารที่ใช้ทำการทดลอง โดยวิธี Cellulase technique ตามวิธีการของ De Boever *et al*. (1986)

3.4.1 วิธีการทดลอง

นำตัวอย่างอาหารข้นมาอบที่อุณหภูมิ 100 6 องศาเซลเซียส ชั่วโมง แล้วบดให้มีขนาด 1 มิลลิเมตร ชั่งตัวอย่างอาหาร 300 มิลลิกรัม ใส่ใน glass filter-crucible เติม pepsin-hydrochloric acid solution ที่มีอุณหภูมิ 40 องศาเซลเซียส 30 มิลลิลิตร นำไปบ่มที่อุณหภูมิ 40 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 24 ชั่วโมง เขย่า crucible ทุก 5 ชั่วโมง เมื่อบ่มครบ 24 ชั่วโมง นำ crucible ไปแช่ใน water bath ที่อุณหภูมิ 80 องศาเซลเซียส นาน 45 นาที แล้วทำการดูดสารละลายออก และกากอาหารด้วยน้ำกลั่นอุณหภูมิ 40 องศาเซลเซียส เติม cellulose-buffer solution ที่มีอุณหภูมิ 40 องศาเซลเซียส 30 มิลลิลิตร นำไปบ่มที่อุณหภูมิ 40 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 24 ชั่วโมง เขย่า crucible ทุก 5 ชั่วโมง เมื่อบ่มครบ 24 ชั่วโมง ดูดสารละลายออกและล้างกากอาหารด้วยน้ำกลั่นที่มีอุณหภูมิ 40 องศาเซลเซียส นำกากอาหารที่ไม่ย่อยไปอบที่อุณหภูมิ 103 องศาเซลเซียส เพื่อหาค่าวัตถุแห้ง และนำกากไปเผาที่อุณหภูมิ 550 องศาเซลเซียส เพื่อหาค่าอินทรียวัตถุ

การคำนวณหาการย่อยได้

คำนวณหาการย่อยได้ของวัตถุแห้งและอินทรียวัตถุ จากสมการ

$$\text{digestibility (\%)} = \frac{Wo - Wt}{Wo} \times 100$$

เมื่อ Wo = ปริมาณโภชนะในอาหารก่อนการย่อย

Wt = ปริมาณโภชนะในการอาหารหลังการย่อย

การคำนวณหาค่าพลังงานเมทาบอไลซ์ (ME) และค่าพลังงานสุทธิเพื่อการให้นม (NE_L)

นำค่าการย่อยได้อินทรียวัตถุ (organic matter digestibility, OMD) และไขมัน (EE) ไปคำนวณเป็นค่าพลังงานเมทาบอไลซ์ (metabolizable energy, ME) และค่าพลังงานสุทธิเพื่อใช้ในการให้นม โดยใช้สมการที่ De Boever *et al*. (1986) ได้เสนอไว้ดังนี้

$$ME\ (MJ/kgDM) = 0.150 \times OMD + 0.241 \times EE - 0.99 \quad (R^2 = 0.96)$$

$$NE_L\ (MJ/kgDM) = 0.112 \times OMD + 0.159 \times EE - 2.37 \quad (R^2 = 0.96)$$

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

3.4.2 การวิเคราะห์ทางสถิติ

วิเคราะห์ผลการทดลองโดยวิธีการวิเคราะห์วาเรียนซ์ (Analysis of variance) ใช้แผนการทดลองแบบสุ่มตลอด (Completely Randomized Design, CRD) และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยวิธี Duncan's New Multiple Range test (Steel and Torrie, 1980)

3.5 การทดลองที่ 5 ศึกษาสมรรถภาพการผลิตของโคเนื้อ

3.5.1 สัตว์ทดลอง

ใช้โคพันธุ์ขาวลำพูนเพศผู้ อายุประมาณ 1-2 ปี น้ำหนักเฉลี่ย 208.13 กิโลกรัม จำนวน 16 ตัว เลี้ยงในคอกขังเดี่ยวที่ มีรางอาหาร และที่ให้น้ำในแต่ละคอก มีแร่ธาตุก้อนให้โคได้เลียกินตลอดเวลา

3.5.2 วิธีการทดลอง

แบ่งโคเป็น 4 กลุ่มโดยโคทุกกลุ่มได้รับฟางข้าวเป็นอาหารหยาบอย่างเต็มที่โดยเทียบตามความต้องการที่ NRC ให้ได้รับอาหาร 4 กลุ่มการทดลอง ดังต่อไปนี้

กลุ่มการทดลอง 1 กลุ่มควบคุมคือกลุ่มที่ไม่มีการเสริมสารทดลอง
กลุ่มการทดลอง 2 อาหารที่มีการเสริมน้ำมันปาล์ม 4% ของอาหารข้นที่ได้รับ/วัน
กลุ่มการทดลอง 3 อาหารที่มีการเสริมกรดมาลิก 20 กรัม/วัน
กลุ่มการทดลอง 4 อาหารที่มีการเสริมโมเนนซิน 29 มก./กก. (วัตถุแห้ง)

ใช้ระยะเวลาในการทดลองประมาณ 60 วันบันทึกข้อมูลอาหารให้ อาหารเหลือทุกวัน ให้อาหารเช้าและเย็นในเวลา 8.00 น. และ 15.00 น. เก็บข้อมูลปริมาณอาหารที่กิน และการเจริญเติบโต

3.5.3 การวิเคราะห์ทางสถิติ

วิเคราะห์ผลการทดลองโดยวิธีการวิเคราะห์วาเรียนซ์ (Analysis of variance) ใช้แผนการทดลองแบบสุ่มตลอด (Completely Randomized Design, CRD) และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยวิธี Duncan's New Multiple Range test (Steel and Torrie, 1980)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

3.6 สถานที่ที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยและรวบรวมข้อมูล

1. คอกสัตว์ทดลอง ภาควิชาสัตวศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. ห้องปฏิบัติการอาหารสัตว์ ภาควิชาสัตวศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

3.7 ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย

ใช้ระยะเวลาในการทำวิจัย 12 เดือน ระหว่างเดือน สิงหาคม 2551 - กรกฎาคม 2552

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved